

Voor de meeste mensen en bedrijven is het betalen van belasting geen favoriete bezigheid, evenmin overigens als het doen van aangifte. Dat is wellicht begrijpelijk maar niet erg terecht. Een geciviliseerde samenleving kan nu eenmaal niet zonder een gezond belastingstelsel en daar hoort bij dat iedere zijn of haar fiscale steentje bijdraagt. Tenslotte doen we dat ook voor ons zelf: de overheid voorziet burgers en bedrijven van allerlei voorzieningen waar zij bij zijn gebaat. Toegegeven, de een zal dat wat meer waarderen dan de ander, maar dat is niet anders. Punt is ook dat de burger die prestaties niet direct als tegenprestatie ziet voor de betaalde belasting. Dat remt de behoefte belasting te betalen af.

Het voorgaande is een belangrijke vooral psychologische verklaring waarom het 'tillen van de fiscus' redelijk populair is waarbij tegelijkertijd zij aangetekend dat mijn stellige overtuiging is dat het overgrote deel van de belastingplichtigen zich keurig aan de regels houdt. Maar een deel doet dat stellig niet. Soms gaat dat om kleine 'missers' zoals het vergeten zijn van een al dan niet buitenlandse bankrekening, het niet opgeven van inkomen voor enkele uitgevoerde klussen of het wat te uitbundig in aanmerking nemen van kostenaftrek. Vervelend voor de overheid maar het is, mits het binnen de beperking blijft, all-in the-game. Overigens ook vervelend voor de goedwillende medeburger want elke euro of gulden die de ene belastingplichtige te weinig betaalt, moeten de goedwillende belastingplichtigen in feite extra betalen. Anders gezegd: de fiscale boef – klein of groot – licht niet zozeer de overheid op, maar vooral zijn medeburger.

Voor de overheid is het niet te doen en te kostbaar om het ontwijken van belasting in deze kleinere zaken gestructureerd op te sporen hoewel er wel 'slimme' programma's worden gebruikt die indicaties kunnen geven of een aangifte mogelijk fiscale risico's kent. Daarnaast is het zo dat als een fiscale overtreders wordt gesnapt er uiteraard naast het alsnog verschuldigd worden van de te weinig betaalde belasting een boete kan worden opgelegd. Dat zou een zeker afschrikwekkend effect moeten hebben. De vraag of dat zo is hangt sterk af van de pakkans en de hoogte van de boete. Van deze kleine zaken zien andere belastingplichtigen niets. Ze spelen zich af in de beslotenheid tussen de Belastingdienst en de belastingplichtige. Maar er zijn natuurlijk ook grotere zaken met omvangrijke financiële belangen. Die kunnen wel zichtbaar worden, namelijk indien wordt besloten de belastingplichtige strafrechtelijk te vervolgen. De inspecteur draagt het dossier dan over aan de officier van justitie. De vervolging leidt uiteindelijk tot een uitspraak van de strafrechter waarbij het tot een veroordeling kan komen, tenzij wordt geschikt. Weliswaar wordt de belastingplichtige in een uitspraak niet met naam en toenaam genoemd – in de gepubliceerde strafrechtuitspraken is iedereen X of Y – maar de zaak zelf wordt door publicatie van de uitspraak wel zichtbaar. Wat nu opvalt is dat in Nederland de laatste twee jaren het aantal gepubliceerde fiscale strafzaken sterk toeneemt. In de afgelopen twee maanden signaleerde ik er circa tien. In al deze gevallen werd de belastingplichtige veroordeeld wegens belastingfraude. De straf die daaruit voortvloeit is steeds een gevangenisstraf die in deze zaken gemiddeld en bij benadering al snel twee jaar beliep. Naast het feit dat de belasting alsnog betaald moet worden. Het is dan niet mogelijk dat tevens een boete wordt opgelegd. Dit laatste wordt wel aangeduid als het una-via-beginsel: ofwel vervolging door de inspecteur in het administratieve recht, dan wel door de officier in het strafrecht.

Een paar recente voorbeelden van dit soort fiscaal strafrechtelijke fraudezaken. In Nederland levert de heffing van de zogenoemde BPM - ofwel de belasting bij aankoop van een auto - nogal wat fraude gevallen op. In een recente zaak bevestigde de Hoge Raad een gevangenisstraf van 12 maanden opgelegd aan een autohandelaar die via zijn bv jarenlang stelselmatig onjuiste aangifte BPM en ook BTW had gedaan en overigens daarbij ook een ambtenaar had omgekocht. In een ander recent geval waarover de Hoge Raad eveneens moest oordelen ging het om het opzettelijk doen van onjuiste aangiftes voor de BTW en de loonheffingen. De benadeling van de fiscus beliep in dit geval circa € 1,5

mln. waarvoor betrokkene werd vervolgd. De fiscus bleek overigens nog een bedrag van € 2,2 mln. buiten de tenlastenlegging te hebben gehouden. De vraag was of met dat laatste bedrag bij de strafmaat rekening mocht worden gehouden. De Hoge Raad vindt van wel. Al met al werd de belastingplichtig veroordeeld tot een gevangenisstraf van 27 maanden. De derde zaak die ik noem is eveneens recent en betreft in zekere zin een Caribische kwestie. De zaak heeft betrekking op een door een Stichting Particulier Fonds gehouden onroerend goed op Bonaire. De verkoop van het onroerend goed leidt bij de achter de SPF zittende in Nederland wonende persoon, tot een onjuiste aangifte. Deze belastingplichtige is daarvoor strafrechtelijk vervolgd hetgeen uitmondt in een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van vijf maanden.

Al met al lijkt het duidelijk dat fiscus en officier van justitie vaker opteren voor een strafrechtelijke aanpak. Mogelijk om belastingplichtigen meer af te schrikken. Overigens is dat kennelijk niet alleen in Nederland het geval. Een recente kwestie die de pers heeft gehaald betreft een in Italië verblijvende Nederlandse belastingadviseur die wordt aangeduid als adviseur van de sterren. De Amerikaanse fiscus heeft om zijn uitlevering verzocht omdat betrokkene door zijn advisering de Amerikaanse fiscus voor circa \$ 100 mln. zou hebben benadeeld. Die uitlevering vindt doorgang. Als deze fiscale schade juist is zal dit ongetwijfeld een fors aantal jaren Amerikaanse cel opleveren. Maar let wel: de bewijslast ligt bij de officier van justitie. Een ieder is onschuldige tot het tegendeel vast staat.

Peter Kavelaars is hoogleraar Fiscale Economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en of counsel bij Deloitte Dutch Caribbean.